

การศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาการ ของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย วรพจน์ จีราพงษ์* และอรอุษา สุวรรณประเทศ

A Study of the Success and Failure in the Integration of Cross-Dimensional Marriage in Thai Folktales

Worapot Jirapong* and Onusa Suwanpratest

ภาควิชาคติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

Department of Folklore Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Naresuan University, Muang, Phitsanulok 65000

*Corresponding author. E-Mail address: golfjung2265@gmail.com

Received: 10 April 2017; Accepted: 7 June 2017

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย 2) เพื่อศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาการของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย และ 3) เพื่อศึกษาผลสะท้อนทางสังคมของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย โดยเลือกศึกษานิทานพื้นบ้านไทยจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย 4 ภาค ของมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมี 3 ลักษณะ คือ มนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับสัตว์ มนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับมนุษย์ และมนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับมนุษย์ที่มีกำเนิดประหลาด ส่วนการศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาการของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย พบว่า ลักษณะที่เป็นความสำเร็จ คือ การมีบุตรที่ดี การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในขณะที่ลักษณะที่เป็นความล้มเหลว คือ การไม่มีบุตร และไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ส่วนผลสะท้อนทางสังคม คือ การแต่งงานข้ามมิติเป็นอุปสรรคทำให้เห็นถึงความหลากหลายของคนในสังคม และไม่ใช้เรื่องใหม่ในสังคม แต่เป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่โบราณแล้ว

คำสำคัญ: การแต่งงานข้ามมิติ นิทานพื้นบ้านไทย ความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาการ

Abstract

This article aims to: 1) study the characterization of cross-dimensional marriage as represented in Thai folktales, 2) study the success and failure in integration of cross-dimensional marriage in Thai Folktales, and 3) study the social reflection of cross-dimensional marriage in Thai folktales. In this study, Thai Folktales from four geographical regions as collected in *the Encyclopedia of Thai Culture*, published by Siam Commercial Bank Foundation, are selected for study. The results show that there are three types of cross-dimensional marriage represented in Thai folktales: human-animal marriage (between a human and an animal), human-non-human marriage (between a human and a 'spirit' being) and human-unusual birth marriage (marriage between a normal human and a being who has human form but was born in an unusual way). The successes of cross-dimensional marriage in Thai folktales are as follows: success in having good children and living happily together. The failures in marriage include being childless, living separately. The results of this reflection, sees a variety of different people in society, and that marriage across dimensions is metaphorical and not new to society, but has existed since ancient times.

Keywords: Cross-Dimensional Marriage, Thai Folktale, Success and Failure in Integration

บทนำ

คำว่า “แต่งงาน” ในพจนานุกรมฉบับ Office of Royal Society of Thailand (2013) ให้ความหมายว่า “การทำพิธีเพื่อให้ชายหญิงอยู่กินเป็นสามีภรรยาตามประเพณี” จาก

นิยามนี้ การแต่งงานจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งทางสังคม เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ว่า ชายและหญิงที่ผ่านการแต่งงานจะอยู่กินเป็นสามีภรรยาตามประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม Methawitthayakun (1989) แสดงทัศนะว่า การแต่งงานนั้นอาจแบ่งได้เป็นสองแบบ แบบแรกคือ การแต่งงานผ่านพิธีกรรม โดยชายและหญิงเข้าพิธีแต่งงานเพื่อการอยู่กินฉันสามีภรรยา เป็นการแสดงออกถึงการเคารพในประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งตรงกับนิยามในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานที่กำลังกล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ ยังมีการแต่งงานอีกลักษณะหนึ่ง คือ การแต่งงานที่ไม่ผ่านพิธีกรรม โดยชายและหญิงอยู่กินฉันสามีภรรยา โดยไม่มีการเข้าร่วมพิธีกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งการแต่งงานลักษณะนี้มักพบในชุมชนดั้งเดิม รวมทั้งในนิทานพื้นบ้าน การแต่งงานในลักษณะที่สองนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแต่งงานว่า แม้ไม่มีพิธีกรรม แต่การสร้างครอบครัวร่วมกันระหว่างชายหญิงนั้น เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อสังคมมนุษย์ เพราะเป็นการตอบสนองต่อสัญญาญาณในการดำรงเผ่าพันธุ์ของตนให้สืบทอดต่อไปได้

ตามธรรมชาติแล้ว สิ่งมีชีวิตทุกประเภทจะถูกสร้างและกำหนดมาให้มีการตอบสนองและความต้องการสืบพันธุ์กับสิ่งมีชีวิตที่มีสายพันธุ์เดียวกันเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อดำรงเผ่าพันธุ์อันเป็นเอกลักษณ์ของสายพันธุ์เดียวกันเอาไว้ให้รุ่นต่อ ๆ ไป แต่ก็ปรากฏว่า ในตำนานและนิทานของหลายวัฒนธรรมยังมีการแต่งงานอีกลักษณะหนึ่ง ที่เป็นการแต่งงานระหว่างชายและหญิงที่ไม่ได้เป็นสายพันธุ์เดียวกัน เป็นการแต่งงานข้ามมิติ คือ ข้ามคุณลักษณะ ที่ได้มาโดยชาติกำเนิดของตนเอง มาแต่งงานกับผู้ที่มิใช่คุณลักษณะที่ได้มาโดยชาติกำเนิดแตกต่างกับตน จนได้ให้กำเนิดบุตรหรือธิดาที่มีสถานะทางสายเลือดสองสถานะ เช่น การแต่งงานระหว่างเทพกับมนุษย์ มนุษย์กับยักษ์ หรือมนุษย์กับนางกิ้งกือ เป็นต้น จนได้บุตรหรือธิดาที่เป็นครึ่งมนุษย์ ลักษณะการแต่งงานทำนองนี้ พบได้ในเรื่องเล่าหรือตำนานในหลายวัฒนธรรม เช่น ในเทพปกรณัมกรีก มีเรื่องของเทพเจ้าซุส (Zeus) และนางแอลกมีนี (Alcmene) ที่ได้ให้กำเนิดเฮอคิวลิส (Hercules) ผู้มีเชื้อสายระหว่างเทพกับมนุษย์ และเป็นผู้ที่มีความแข็งแรงและชำนาญในการรบจนเป็นบุคคลที่เป็นตำนานที่ยังคงมีการกล่าวขานมาจนถึงปัจจุบัน (Hamilton, 2013) หรือแม้แต่ในวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะในนิทานพื้นบ้านก็มีลักษณะการแต่งงานดังกล่าวเช่นกัน ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็เช่นนิทานเรื่องพระอภัยมณีที่ในเรื่องมีภรรยาข้ามเผ่าพันธุ์ถึง 2 คน คนแรกคือ นางยักษ์ผีเสื้อสมุทร และคนที่สองคือ นางเงือก บุตรทั้งสอง

ของพระอภัยมณีก็มีลักษณะที่พิเศษกว่าเด็กทั่วไป คือ สนิสมุทรมผู้มีพลังกำลังมาก และสุดสาครที่มีความสามารถในการว่ายน้ำและดำน้ำที่เก่ง

การแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านข้างต้นนี้ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เรื่องที่สามารถเกิดขึ้นหรือพบได้ในชีวิตจริง แต่ก็เชื่อว่ามีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่นิทานมีบทบาทหน้าที่สะท้อนความคิดของกลุ่มคนตามยุคสมัยที่นิทานนั้น ๆ มีชีวิตอยู่ โดยปรากฏการณ์การแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการความแตกต่างของชีวิตคู่ อาจต้องการใช้ชีวิตกับผู้มีฐานะที่ดีกว่าตนเอง หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จได้ อีกทั้งผลที่เกิดการแต่งงานข้ามมิติยังอาจนำมาซึ่งอำนาจพิเศษของคุณแต่งงานข้ามมิติหรือบุตร ที่นำความสามารถพิเศษนั้นมาใช้เพื่อต่อรองหรือช่วยให้พ้นสภาพปัญหาที่เกิดกับคู่แต่งงานข้ามมิติหรือบุตรไปได้ ซึ่งลักษณะอำนาจพิเศษนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถมีได้ในชีวิตปกติ จึงสะท้อนออกมาในนิทานที่เป็นลักษณะการแต่งงานกับสิ่งอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ แต่มีคุณลักษณะอย่างที่ต้องการ เพื่อเป็นการบอกกับสังคมทางอ้อมถึงความต้องการนั้น และเพื่อให้เราได้นำข้อคิดจากนิทานมาเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันในอย่างเป็นปกติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และรูปแบบการใช้ชีวิต ที่มนุษย์จะต้องยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับ ความหลากหลายนั้นให้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย โดยจะศึกษาถึงลักษณะของการแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย รวมทั้งวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย ตลอดจนศึกษาผลสะท้อนทางสังคมที่ได้จากการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย โดยหวังว่าผลการศึกษาที่ได้จะทำให้เข้าใจภาพของสังคมไทย โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการแต่งงานที่สะท้อนแนวคิดผ่านการแต่งงานในนิทานพื้นบ้านไทยได้

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะการแต่งงานข้ามมิติ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

3. เพื่อวิเคราะห์ผลสะท้อนทางสังคมของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารที่ใช้ในการวิจัย คือ เอกสารเกี่ยวกับการแต่งงาน และนิทานพื้นบ้านไทย

2. กำหนดขอบเขตของการศึกษา โดยการศึกษากาการแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยนั้น จะเลือกศึกษาข้อมูลจากนิทานพื้นบ้านที่มีการเก็บรวบรวมไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ของมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ พ.ศ.2542 เนื่องจากเป็นเอกสารที่มีการรวบรวมวรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน และตำนานของไทยไว้อย่างครอบคลุม โดยสารานุกรมวัฒนธรรมไทยดังกล่าว ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นภูมิภาครวม 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง 15 เล่ม, ภาคเหนือ 15 เล่ม, ภาคใต้ 18 เล่ม และภาคอีสาน 15 เล่ม ซึ่งในจำนวนนี้มีนิทานพื้นบ้านไทยที่ปรากฏการแต่งงานข้ามมิติทั้งหมดรวม 59 เรื่อง ดังนี้

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง 8 เรื่อง ได้แก่ กากี, ไกรทอง, ความกตัญญู, จันทโครบ, ดอกพิกุลร่วง, นายพุทไธ, พระทิงวงค์ และพระอภัยมณี

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ 14 เรื่อง ได้แก่ ขุนแก่นกับนางหลาวคำ, คนเป็นเสือ, คนได้เมียผี, ช่างไพรนางผมหอม, นางไขฟ้า (หมาเก้าหาง), ลูกเขยงู, นางงูอม, นางบัวคำ, นางมะพร้าว, นางแมว, ปู่เถนย่าเถน, พระญาทุ่งหมา, ละอองคอปาละ และอะอองอ้อจ้อก

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 12 เรื่อง ได้แก่ งูกายสิทธิ์, โต๊ะแซใจร้าย, นางตะเคียน, นางอุทัย, นายทนนางทาน, พนางตุง, พระวรรณตร, รูปวาดที่มีปัญหา, ลูกเสือกับลูกวัว, สินธุราช, หมาแม่ และท้าวอำไพราช

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน 25 เรื่อง ได้แก่ กาละเกต, ไก่แก้ว, ไก่แก้วหอมฮู, ขุนทึง, ความกตัญญู, งูเกงก่อง, จะแกส่าเปือ, ท้าวคัชนาม, ท้าวคำฟอง, ท้าวเผ่าคำ, ท้าวลันทอง, ท้าวสีทน, ท้าวสีทนมนโรรักษ์, ท้าวโล้วต้ว, หงส์หิน, นางผมหอม, ผีเกงกอย, เนียงต้วนคัสตรา, พระสาวกกับนางบัวตุม, มีเนิก, ฤาษีตาไฟ, สินไซ, สุริวงค์, สุพรหมโมกษา และอุสาบารส

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวม ตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

นิยามศัพท์

การแต่งงานข้ามมิติ หมายถึง การแต่งงานระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่ต่างมิติกัน ทั้งมิติในด้านเผ่าพันธุ์ ภูมิหรือชาติกำเนิดที่ต่างกัน ในที่นี้ได้แก่ การแต่งงานระหว่างมนุษย์กับสัตว์ การแต่งงานระหว่างมนุษย์กับอมมนุษย์ และการแต่งงานระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีกำเนิดประหลาด ทั้งนี้ การแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยจะปรากฏในรูปแบบของการแต่งงานที่ไม่ผ่านพิธีกรรม รวมถึงการแต่งงานที่เป็นการตีหรือกินบางอย่างจนทำให้เกิดการตั้งครรภ์

การบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติ หมายถึง การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจากการแต่งงานระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่ต่างมิติกัน

ความสำเร็จในการบูรณาภาพ หมายถึง การบรรลุจุดมุ่งหมายหรืออุดมคติในการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยการแต่งงานข้ามมิติ ความสำเร็จในระดับแรก คือ การสามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ ได้แก่ การมีบุตรที่ดี ความสำเร็จในระดับที่สอง คือ การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ความล้มเหลวในการบูรณาภาพ หมายถึง การไม่บรรลุจุดมุ่งหมายหรืออุดมคติในการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยการแต่งงานข้ามมิติ คือ ไม่สามารถสืบทอด ดำรงเผ่าพันธุ์ได้ ได้แก่ การไม่มีบุตร และไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข

ผลการวิจัย

1. ลักษณะการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

จากศึกษาการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยตามขอบเขตการวิจัยที่กำหนดพบว่า มีลักษณะของการแต่งงานข้ามมิติระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ 3 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การแต่งงานข้ามมิติระหว่างมนุษย์กับสัตว์ คือ การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ งู จะเข้ พญาแร้ง คางคก พญาวานร ชะนี เต่า เสือ หมา หมาจิ้งจอก มดง่าม และนางแมว

1.2 การแต่งงานข้ามมิติระหว่างมนุษย์กับอมมนุษย์ คือ การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอมมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งตาม Office of Royal Society of Thailand (2013) ให้ความหมายคำว่า “อมมนุษย์” หมายถึง “ผู้ที่มีใช้มนุษย์ (หมายรวมทั้ง เทวดา พรหม สัตว์นรก เปรต

อสุรกาย ภูตผีปีศาจ เป็นต้น) แต่โดยมากหมายถึง ภูตผีปีศาจ” การแต่งงานข้ามมิติในรูปแบบนี้ สามารถจำแนกลักษณะย่อยได้อีก 2 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 อมนุษย์ที่มีรูปร่าง คือ ครุฑ นางฟ้า/พระอาทิตย์ นาค พระเพลิง ยักษ์ กิณรี ฝีนางเงือก นางโมรา และหญิงในรูปวาด และแบบที่ 2 อมนุษย์ที่ไม่มีรูปร่าง คือ การดื่มหรือกินบางอย่างจนทำให้เกิดการตั้งครุฑ ซึ่งในนิทานไม่ได้บอกว่าเป็นการแต่งงานข้ามมิติกับใคร แต่จะบอกถึงกำเนิดของตัวละครว่าใครเป็นพ่อ โดยตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้ดื่มน้ำที่ซึ่งอยู่ในสิ่งต่อไปนี้ คือ น้ำในรอยเท้าช้าง น้ำในรอยเท้าชะนี น้ำในปลักวัว น้ำในหลุมอาบน้ำเสื่อ ปัสสาวะในรอยเท้าช้าง และน้ำในกระโหลกของพ่อ

1.3 การแต่งงานข้ามมิติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีกำเนิดประหลาด คือ การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่เกิด อาศัย หรือมีชีวิตอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อไปนี้ คือ เขี้ยวจระเข้ ดอกบัว เขี้ยวเสือ งาช้าง ต้นไม้ ไข่ และมะพร้าว

2. การศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาการของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

การศึกษาการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย จากกลุ่มข้อมูลที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า การก้าวข้ามพื้นที่ที่อยู่อาศัย รวมถึงการก้าวข้ามลักษณะหรือคุณสมบัติบางประการในการแต่งงานข้ามมิติซึ่งไม่ใช่วิถีปกติในแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น อาจก่อให้เกิดผลทั้งคุณคือ ความสำเร็จ และโทษ คือ ความล้มเหลว ได้ทั้งสองทางดังนี้

2.1 ความสำเร็จในการบูรณาการของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

จากการศึกษาความสำเร็จในการบูรณาการของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย พบว่า มีสองระดับ ระดับแรก คือ การสามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ และระดับสอง คือ การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 การสามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้

การสามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ เป็นความสำเร็จในการบูรณาการระดับแรก คือ เป็นการบรรลุจุดมุ่งหมายของการแต่งงาน ทั้งนี้ เพราะการแต่งงานเป็นการตอบสนองต่อสัญชาตญาณในการดำรง

เผ่าพันธุ์ ซึ่งในนิทานพื้นบ้านของไทย พบว่า ผลแห่งความสำเร็จในการบูรณาการที่สามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ คือ การมีบุตรที่ดี ในนิทานพื้นบ้านไทยบุตรที่มีสองสถานะทางสายเลือด ซึ่งเป็นผลมาจากการแต่งงานข้ามมิติมักจะมีคุณลักษณะพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งติดตัวมาแต่กำเนิด สำหรับใช้ในการปกป้องช่วยเหลือให้พ้นอุปสรรค คุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นผลมาจากลักษณะเด่นของผู้เป็นบิดามารดา ยกตัวอย่างเช่น ลินสมุทและสุดสาคร ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง เรื่อง พระอภัยมณี (Siam Commercial Bank Foundation, 1999a) ลินสมุทเป็นบุตรของพระอภัยมณีที่เกิดจากนางยักษ์ผีเสื้อสมุทร ลินสมุทมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นผู้ที่มีพลังมากเนื่องจากมีแม่เป็นยักษ์และลินสมุทเองก็เป็นผู้ที่ผลัดหิน เพื่อเปิดปากถ้ำให้พระอภัยมณีสามารถหนีนางผีเสื้อสมุทรมาที่เกาะแก้วพิสดารได้ และที่เกาะแก้วพิสดารนี้เองพระอภัยมณีได้พบกับนางเงือกและได้นางเป็นภรรยาคนที่สอง มีบุตรด้วยกัน คือ สุดสาคร สุดสาครมีลักษณะพิเศษเป็นผู้ที่มีความสามารถในการว่ายน้ำและดำน้ำเก่ง สามารถจับและนำม้านิลมังกรมาเป็นพาหนะของตนเองได้ คุณลักษณะพิเศษของสุดสาครน่าจะเป็นด้วยแม่เป็นนางเงือกนั่นเอง

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เป็นความสำเร็จในการบูรณาการที่เห็นได้ชัดเจนจากนิทานพื้นบ้านไทยที่เป็นการบรรลุจุดมุ่งหมายของการแต่งงาน คือ การสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้นั้น ก็คือ บุตรที่ดีที่เกิดจากการแต่งงานข้ามมิติ มักจะไปสร้างอาณาจักรใหม่หรือเผ่าพันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการสืบทอด และแผ่ขยายเผ่าพันธุ์ ยกตัวอย่างเช่น นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ เรื่อง คนเป็นเสือ (Siam Commercial Bank Foundation, 1999b) นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงการแต่งงานข้ามมิติระหว่างคนกับสัตว์ คือ คนแต่งงานกับเสือ เนื้อเรื่องเล่าถึงเจ้าหญิงคนจีนคนหนึ่ง ที่ทาบอดถูกลอยแพมาติดที่ริมฝั่งน้ำ และได้พบกับเสือเผือก จนได้อยู่ด้วยกันจนมีลูกชาย 3 คน ต่อมาลูกชายทั้งสามได้แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในที่ต่างกัน โดยคนหนึ่งไปอยู่ที่เมืองไทย คนหนึ่งไปอยู่ที่เมืองคอง (เมืองของชาวคำต๋ี่หรือไทแลง) และคนสุดท้ายไปอยู่ที่เมืองมิต (ที่แม่น้ำโขงในรัฐจวน) ถึงแม้ว่าในนิทานจะไม่ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของบุตรทั้งสาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่า บุตรทั้งสามอันเกิดจากการแต่งงานข้ามมิติระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ได้ไปสร้างอาณาจักรในดินแดนต่างๆ และนิทานเรื่องนี้ก็เป็นนิทาน

ที่อธิบายถึงเหตุผลว่า เหตุใดจึงเรียกคนไทยใหญ่ว่าเป็นคนชาติเสือ

อีกตัวอย่างหนึ่ง ที่เป็นความสำเร็จในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติที่สามารถสร้างเผ่าพันธุ์ใหม่ คือ นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน เรื่อง มีเนิก (Siam Commercial Bank Foundation, 1999c) เป็นนิทานที่อธิบายถึงกำเนิดเชื้อชาติของคนเขมรที่มีจุดเริ่มต้นจากการแต่งงานระหว่างมนุษย์กับนาค โดยเนื้อเรื่องเล่าว่า เต่าใหญ่ตัวหนึ่งได้แอบเข้ามาในสระสงฆ์ที่อยู่ในเขตพระราชฐานที่เหล่านางสนมกำนัลและพระธิดาลงมาเล่นน้ำ เต่าได้ส่งเสียงดัง “ฟ้อ” ตามลักษณะของเต่า เหล่านางสนมกำนัลและพระธิดาเกิดความตกใจคิดว่าเป็นเสียงงูเห่า จนพระราชาสั่งให้วิดน้ำในบ่อออกพบแต่เพียงเต่าตัวเดียวจึงสั่งให้โยนเต่าทิ้งน้ำ เต่าได้จมนลงถึงเมืองบาดาลจึงถูกทหารพระยานาคราชจับไป เต่าแกล้งกล่าวว่า ตนเองนั้นเป็นราชทูตจากเมืองมนุษย์ที่มาเพื่อบอกข่าวให้พระยานาคราชไปสวามิภักดิ์ที่เมืองมนุษย์ เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างเมืองทั้งสอง จนเมื่อพระยานาคราชเดินทางไปสวามิภักดิ์ เจ้าเมืองมนุษย์มิได้ส่งผู้ใดไปตามคำขอนั้น แต่มีอาภุภักดิ์คำขอนั้นได้ เนื่องจากกลัวว่าจะเกิดสงครามตามมา จึงให้พระธิดาแต่งงานกับพระโอรสของนาคราช จนได้สืบเผ่าพันธุ์ระหว่างมนุษย์กับนาคกลายเป็นชาติพันธุ์ใหม่ คือ คนเขมร และด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ในพิธีแต่งงานของคนเขมรจะต้องมีการนำเต่ามาใช้ในพิธีด้วยเสมอ

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า บุตรที่ดีอันเป็นผลสำเร็จจากการบูรณาภาพในการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยนั้น มักจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสำคัญตามค่านิยมของคนไทย ที่สำคัญได้แก่ ความกตัญญู ที่ถึงแม้ว่า ลักษณะทางชาติกำเนิดของตนจะแตกต่างกับมารดา บุตรก็มีได้ดูแลดูแลถึงสถานะที่ต่ำต้อยในชาติกำเนิดของมารดาตนเอง เช่น นิทานพื้นบ้านภาคใต้ เรื่องหมาแม่ (Siam Commercial Bank Foundation, 1999d) กล่าวถึง หญิงสาวสองคนที่มีแม่เป็นหมา นางทั้งสองเกิดจากการที่แม่หมาได้ไปกินพระบังคน (อุจจาระ) ของเจ้าพระยาองค์หนึ่ง จนออกลูกมาเป็นมนุษย์ และเมื่อลูกสาวทั้งสองได้เป็นนางพญาเมือง แม่หมาจึงเดินทางมาเยี่ยมลูกสาวทั้งสองของแม่หมาคนนั้น คนหนึ่ง คือ ลูกคนโตเป็นบุตรที่ไม่ดี เมื่อแม่หมามาเยี่ยมก็รังเกียจขับไล่ไปจนแม่หมาต้องมาอยู่กับลูกสาวคนเล็กซึ่งเป็นบุตรที่ดี ดูแลปรนนิบัติแม่หมาเป็นอย่างดี เมื่อแม่หมาตายลง ลูกสาวคนเล็กได้

เก็บกระดูกไว้บูชา จนต่อมาพบว่า กระดูกของแม่หมานั้นก็กลายเป็นทองคำ เนื้อเรื่องของนิทานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่า บุตรที่ดีอันเป็นความสำเร็จของการบูรณาภาพ นอกจากจะมีลักษณะพิเศษภายนอกแล้ว ยังมีความพิเศษในด้านคุณธรรมเรื่องความกตัญญูอันเป็นความพิเศษจากภายในเป็นผลจากความดีที่บุตรคนเล็กไม่ได้ดูหมิ่นดูแคลนในการที่จะดูแลแม่หมา ตรงข้าม บุตรกลับแสดงออกถึงความกตัญญูที่ไม่ทิ้งแม่ที่มีลักษณะแตกต่างกับตน ทำให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีในตอนท้ายเรื่อง

2.1.2 การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข

ความสำเร็จในการบูรณาภาพระดับที่สอง คือ การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงอุดมคติในการบูรณาภาพหรือการรวมกันระหว่างคู่แต่งงานสองฝ่ายที่มีที่มาต่างมิติกัน ไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ ภูภูมิ หรือชาติกำเนิด ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการบูรณาภาพจากการแต่งงานข้ามมิติ จึงต้องผ่านบททดสอบต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตคู่ และต้องแสดงออกถึงความมั่นคงในความรักและความมั่นคงในการใช้ชีวิตที่มีต่อกันจนนำไปสู่การฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

ตัวอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ เรื่องนางไขฟ้า (Siam Commercial Bank Foundation, 1999b) ที่กล่าวถึงชายคนจนได้ไปพบไขใบใหญ่อยู่ในป่า จึงเก็บมาไว้ที่บ้าน และพบว่ามีสาวงามออกมาจากไขที่ตนเก็บมา และได้ทำอาหารให้ชายคนจนกิน หลังจากนั้นจึงได้นางที่เกิดมาจากไขเป็นภรรยา ต่อมาเจ้าเมืองเกิดพอใจในตัวภรรยาชายคนจน จึงสั่งให้เขานำไปชนมาตีกันหากแพ้จะต้องยกภรรยาให้ เมื่อภรรยาทราบเรื่องจึงเสกคาถานำไขชนมาให้สามีตนเองจนไถ่เจ้าเมืองแพ้ หลังจากนั้นเจ้าเมืองก็ยังสั่งให้ชายคนจนนำวัวมาชนกันอีก หากแพ้จะต้องยกภรรยาให้ เมื่อภรรยาทราบเรื่องจึงเสกคาถานำวัวชนมาให้สามี และวัวของเจ้าเมืองก็เป็นฝ่ายแพ้ก็จึงสั่งให้ชายคนจนนำช้างมาชนกันอีก หากแพ้จะต้องยกภรรยาให้ เมื่อภรรยาทราบเรื่องจึงเสกคาถานำช้างชนมาให้สามีจนฝ่ายเจ้าเมืองแพ้ และเจ้าเมืองบอกว่าอีกเจ็ดวันจึงจะยกเมืองให้ ถึงแม้ว่าคู่แต่งงานข้ามมิติทั้งสองจะต้องพบกับกลอุบายที่เจ้าเมืองพยายามจะทำให้ได้นางไขฟ้ามาเป็นภรรยา แต่ด้วยความรักที่มีต่อกันจึงทำให้ทั้ง

สองช่วยกันแก้ปัญหาจนสามารถผ่านบททดสอบต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตคู่ไปได้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุขในที่สุด

อีกตัวอย่างที่ทำให้เห็นถึงความสำเร็จของแต่งงานข้ามมิติที่ต้องฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ได้แก่ นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน เรื่องสุริวงศ์ (Siam Commercial Bank Foundation, 1999c) นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงท้าวสุริวงศ์ผู้ออกตามหานางไกรสร ผู้ที่ถือกำเนิดมาจากดอกบัว เมื่อครั้งที่ทั้งสองต้องพลัดพรากจากกันหลังจากที่ท้าวสุริวงศ์ต้องออกตามหาพระมารดา โดยได้ทิ้งให้นางไกรสรอยู่กับพระฤๅษีและในระหว่างการออกตามหาพระมารดานี้เองท้าวสุริวงศ์ได้มีภรรยาเพิ่ม ทั้งนางกินรีห้าพี่น้อง นางยี่สุนธิดาเจ้าเมืองปัญจรา นางสร้อยสุนทรธิดาเจ้าเมืองเสดา และนางบุพผา ซึ่งตลอดการออกค้นหานางไกรสรท้าวสุริวงศ์ต้องพบกับอุปสรรคทั้งเรื่องแตกและการถูกถอดอาคมต่าง ๆ แต่ท้ายสุดจนเมื่อท้าวสุริวงศ์ได้พบกับนางไกรสรพร้อมทั้งโอรสที่เกิดจากนางกินรีทั้งห้า พี่น้องก็ได้เดินทางกลับบ้านเมืองและปกครองเมืองอย่างมีความสุข ซึ่งความสำเร็จที่เกิดขึ้นในนิทานเรื่องสุริวงศ์นี้ ถึงแม้ว่าท้าวสุริวงศ์จะมีภรรยาหลายคนแต่การออกตามหา นางไกรสรผู้เป็นภรรยาเอก ก็เป็นสิ่งที่ไม่แสดงออกถึงความมั่นคงในความรักในตัวเองไกรสร ทั้งนี้แม้ว่านิทานพื้นบ้านไทยจะสะท้อนให้เห็นว่า การมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องที่อาจยอมรับได้ในสังคมไทยสมัยก่อนที่นิทานเรื่องนั้น ๆ มีชีวิตอยู่ แต่ความรับผิดชอบในการดูแลภรรยาเอกที่ต้องพลัดพรากจนได้กลับมาใช้ชีวิตร่วมกัน ก็เป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นความสำเร็จในการบูรณาภาพที่เป็นการแสดงออกถึงความมั่นคงในความรักและความมั่นคงในการใช้ชีวิตที่มีต่อกันจนนำไปสู่การฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ

และอีกตัวอย่าง คือ นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน เรื่องท้าวสีทนมโนห์รา (Siam Commercial Bank Foundation, 1999c) เนื้อเรื่องกล่าวถึงท้าวสีทนมโนห์ราเป็นภรรยา จนวันหนึ่งท้าวสีทนมโนห์ราต้องออกไปรบ นางมโนห์ราจึงถูกเหล่านางสนมของท้าวสีทนมโนห์ราใส่ความเป็นตัวกาลิบ้านกาลิเมือง นางจึงต้องหนีกลับเมืองของนาง เมื่อท้าวสีทนมโนห์ราไม่พบนางมโนห์ราจึงออกตามหา จนไปถึงเมืองของนางมโนห์รา ท้าวภูเงินได้จัดให้มีการเสี่ยงทาย เพื่อเลือกคู่ครองให้กับนางมโนห์รา ท้าวสีทนมโนห์ราเสี่ยงทายเลือกคู่จนได้นางมโนห์รามาเป็นคู่ครอง และพากลับเมืองใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และจัดการกับคนที่ใส่ร้ายนาง

มโนห์รา ซึ่งท้าวสีทนมโนห์ราได้แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงในความรักระหว่างมนุษย์กับนางมโนห์ราผู้มีใช้มนุษย์ ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคทำให้นางมโนห์ราต้องจากท้าวสีทนมโนห์ราไป ด้วยความรักต่อที่มีต่อกันจึงทำให้ทั้งสองกลับมาครองคู่กันอีกได้

2.1.3 การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกเหนือจากความสำเร็จจากการแต่งงานข้ามมิติ จะทำให้สามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุขแล้ว การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยังเป็นความสำเร็จอีกประการหนึ่งในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติอีกด้วย ความสำเร็จในการบูรณาภาพนี้ เกิดจากการแต่งงานกับคู่แต่งงานข้ามมิติที่มีคุณลักษณะพิเศษที่เหนือกว่าทางด้านกายภาพส่งผลให้หลังจากที่เกิดการบูรณาภาพแล้ว มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กับอีกกรณีหนึ่งเป็นการที่คู่แต่งงานข้ามมิติให้คำแนะนำ สั่งสอน ชี้แนะแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสม จนคู่แต่งงานของตน บุตรหรือบริวารของคู่แต่งงาน สามารถผ่านอุปสรรคปัญหาอันไปได้ และสามารถมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม

ตัวอย่างเช่น นิทานพื้นบ้านภาคใต้ เรื่องนางตะเคียน (Siam Commercial Bank Foundation, 1999d) นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงนายมนต์ที่เป็นชายคนจนต้องการหาเรือมารับจ้างวิ่งข้ามฟากจึงเดินทางเข้าป่า เพื่อนำไม้ตะเคียนมาทำเป็นเรือ และเห็นว่ามิดันตะเคียนต้นหนึ่งเหมาะสมที่จะทำเป็นเรือจึงนำต้นตะเคียนนั้นมาทำเป็นเรือ เมื่อทำเรือเสร็จ พบว่า มีหญิงสาวมานั่งอยู่ที่หัวเรือและขอมาอาศัยอยู่ด้วย นายมนต์และหญิงสาวจึงอยู่ด้วยกันและช่วยกันทำงานด้วยการวิ่งเรือรับจ้าง จนนายมนต์มีฐานะที่ดีขึ้น ต่อมาภายหลังนายมนต์จึงได้รู้ความจริงว่าภรรยาตนเองนั้นเป็นนางตะเคียน

อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน เรื่องกาละเกต (Siam Commercial Bank Foundation, 1999c) เป็นเรื่องของท้าวกาละเกต ที่มีภรรยาเป็นยักษ์ 2 คน และนางกินรี 3 คน โดยท้าวกาละเกตแอบมาสมสู่กับนางมาลีจันทร์ลูกสาวยักษ์ แต่ถูกพ่อของนางมาลีจันทร์จับได้ ท้าวกาละเกตจึงถูกสาขยนต์ตายคู่กับมาลีใจ แต่ถูกชุบชีวิตโดยพระยาครุฑ แล้วกลับไปแก้แค้นด้วยการฆ่ายักษ์ตายหมดและชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ สั่งสอนให้ยักษ์อยู่ในศีลกินในทาน และสอนให้ประพฤติตนให้ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม พร้อมกับยกเมืองที่ปราบได้ให้ปกครองต่อไป รวมถึงระหว่างทางที่ท้าวกาละเกตเดินทาง

กลับเมืองเมื่อพบยักษ์ที่ประพடுத்தนโมตั๊กขี้เหล่านั้ก็จะถูกปราบและสอนให้อยู่ในศีลธรรม ถึงแม้ว่าท้าวกาละเกดจะถูกพ่อของนางมาลีจันทร์ลูกสาวยักษ์ฆ่าตาย แต่เมื่อกลับมามีชีวิตใหม่ก็ได้ใช้โอกาสที่ได้ในการสั่งสอนให้ยักษ์ที่ตนปราบและยักษ์ในบริวารให้ประพடுத்தนเป็นยักษ์ที่ดี จึงทำให้บ้านเมืองเป็นปกติสุข ซึ่งเป็นผลดีกับท้าวกาละเกดเองและความสงบสุขของสังคม

2.2 ความล้มเหลวของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

ความล้มเหลวของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย เกิดขึ้นจากคู่แต่งงานข้ามมิติไม่สามารถสืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ได้ เป็นการไม่บรรลุจุดมุ่งหมายหรืออุดมคติในการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยการแต่งงานข้ามมิติ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า มีลักษณะความล้มเหลวของการแต่งงานข้ามมิติ คือ การไม่มีบุตร และไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

การไม่มีบุตร และไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข เป็นลักษณะของคู่แต่งงานข้ามมิติที่ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันแล้วไม่มีทายาท และเกิดปัญหาในการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งรวมถึงปัญหาที่มาจากกรกระทำที่ไม่ดีต่อคู่แต่งงานข้ามมิติ จนทำให้ไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตร่วมกันต่อไปได้ รวมถึงเป็นการสร้างความไม่พอใจให้กับคู่แต่งงานเดิมของผู้ที่แต่งงานข้ามมิติ ซึ่งเป็นผลจากการที่เลือกคู่ที่ไม่เหมาะสม มีความแตกต่างกันในคุณลักษณะของชาติกำเนิด

ตัวอย่างเช่นนิทานพื้นบ้านภาคใต้ เรื่องนางตุง (Siam Commercial Bank Foundation, 1999d) ที่กล่าวถึงพระเพลิงได้อยู่กินกับภรรยาที่เป็นมนุษย์แต่ด้วยความปากไม่ดีของภรรยา เวลาที่ภรรยาหุงข้าวก็จะดำวามไ้ไฟขณะหีบกับไฟ พระเพลิงห้ามปรามภรรยาที่ทำตามต่อมารรยาจับไฟถูกส่วนที่ร้อนก็ถ่มน้ำลายรดพื้น คราวนี้พระเพลิงห้ามปรามอีกแต่ภรรยาไม่เชื่อพระเพลิงจึงหนีหายไป ครั้นเมื่อภรรยาออกตามไปในทุกที่ที่มีการกล่าววามพบเห็นพระเพลิงก็ไม่พบตัว ซึ่งนอกจากไม่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันแล้ว นิทานเรื่องนางตุงยังแสดงให้เห็นถึงการเลือกคู่ครองที่ไม่เหมาะสม ที่มีความแตกต่างกันในคุณลักษณะของชาติกำเนิด และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ ภรรยาที่ไม่รู้จักคุณค่าของไฟ ถึงแม้ว่าจะมีพระเพลิงเป็นสามี ก็ไม่ได้ทำให้ภรรยาเห็นคุณค่าของไฟ จนถ่มน้ำลายรดพื้นตอนที่จับถูกไฟที่ร้อน จนพระเพลิงไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับนางได้ แสดงให้เห็นว่า การ

แต่งงานข้ามมิติจะก้าวข้ามเรื่องคุณลักษณะของชาติกำเนิดที่แตกต่างกันแล้ว ความเหมาะสมของคู่แต่งงานนับว่าเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักถึง

อีกตัวอย่างที่เป็นความล้มเหลวของการแต่งงานข้ามมิติที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งพบในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง เรื่องกากี ซึ่งมีที่มาจากกาภาติชาต (Siam Commercial Bank Foundation, 1999a) โดยความในกาภาติชาต กล่าวถึง มเหสีที่มีรูปงดงามยิ่งของพระเจ้าพรหมทัตที่ชื่อนางกาภาติ ถูกครุฑลักพาตัวไปเสพสุข ณ วิมานบนต้นจิว หลังจากที่ถูกครุฑแปลงกายเป็นมาณพหนุ่มมาเล่นสากกับพระเจ้าพรหมทัต และหนีไปเห็นนางกาภาติที่หลงรักทันที เมื่อนางกาภาติถูกลักพาตัวไป พระเจ้าพรหมทัตก็เศร้าโศกคิดถึงนางมาก พระองค์จึงส่งนาฏกเวรผู้เป็นนักดนตรีคนสนิทออกตามหานาง นาฏกเวรติดตามไปจนถึงวิมานฉิมพลีของครุฑก็ได้พบกับนางกาภาติที่นั่น นางได้นำเขาไปซ่อนไว้ เมื่อครุฑออกไปเล่นสากนางก็พานาฏกเวรออกมาและร่วมภิรมย์สมสู่ด้วยเขา จนกระทั่งวันหนึ่งเมื่อนาฏกเวรเดินทางกลับบ้านเมือง ในขณะที่พระเจ้าพรหมทัตกำลังเล่นสกาอยู่กับครุฑนั้น นาฏกเวรก็ได้ขับเพลงบรรยายถึงเรื่องราวที่ได้ไปพบกับนางกาภาติและได้อยู่ร่วมเป็นสามีภรรยา กัน เมื่อครุฑได้ยินก็โกรธและเสียใจที่แม้ว่าตนเองพานางกาภาติไปพ้นดินแดนมนุษย์แล้วก็ยังมีอาจควบคุมจิตใจของนางได้ ครุฑจึงพานางกาภาติกลับมาส่งคืนพระเจ้าพรหมทัต ความล้มเหลวในการบูรณภาพของการแต่งงานข้ามมิติที่เกิดขึ้นในนิทานเรื่องกากีเป็นผลมาจากความแตกต่างกันทั้งคุณลักษณะของชาติกำเนิดที่ต่างเผ่าพันธุ์กัน และความไม่ซื่อสัตย์ในคู่แต่งงาน แม้ว่าในตอนแรกนางกาภาติจะถูกครุฑลักพาตัวไปด้วยอำนาจพิเศษเหนือมนุษย์ แต่ต่อมาเมื่อนาฏกเวรมาตามตัว นางก็แอบมีความสัมพันธ์กับนาฏกเวรอีก การไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับคู่แต่งงานข้ามมิติที่มีความแตกต่างกันจึงทำให้เกิดความล้มเหลวในการบูรณภาพของการแต่งงานข้ามมิติระหว่างครุฑกับนางกาภาติ

นอกจากนี้ยังมีนิทานพื้นบ้านภาคกลาง เรื่องไกรทอง (Siam Commercial Bank Foundation, 1999a) กล่าวถึงพญาจระเข้ชื่อชาละวัน ที่มีนางจระเข้วิมาลาภกับนางจระเข้เลื่อมลายวรรณเป็นภรรยาอยู่แล้ว แต่วันหนึ่งได้เกิดพบและพอใจในตัวนางตะเภาทองจึงคาบนางลงมายังถ้ำเพื่อเป็นภรรยาอีกคน แต่นางตะเภาทองก็ถูกนางวิมาลากับนางเลื่อมลายวรรณต่อว่าด้วยความหึงหวงแต่ชาละวัน

ก็ได้ห้ามปราบไว้ ต่อมาชาละวันถูกไกรทองเป็นผู้ปราบได้ จึงได้นางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองเป็นภรรยาตาม ข้อตกลงหลังจากที่ปราบชาละวันได้ แต่ไกรทองก็พอใจในตัวนางวิมาลาภรรยาของชาละวันที่พบเจอเมื่อครั้งลงไปปราบชาละวันที่ถ้ำทอง จึงแอบลงไปหานางวิมาลาและได้เป็นภรรยาอีกคน ไกรทองพานางวิมาลาขึ้นอยู่ด้วยแต่ก็ถูกนางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองตบตีจึงหนีกลับถ้ำทอง ไกรทองตามลงไปง้อและได้นางเลื่อมลายวรรณเป็นภรรยาอีกคน ซึ่งนิทานเรื่องไกรทองสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกคู่ครองที่ไม่เหมาะสม ที่มีความแตกต่างกันทั้งคุณลักษณะของชาติกำเนิดที่ต่างเผ่าพันธุ์กัน และที่อีกฝ่ายมีครอบครัวอยู่แล้วเป็นผลให้เกิดการหึงหวงของภรรยาทั้งสองฝ่าย คือระหว่างนางจะเข้วิมาลากับนางจะเข้เลื่อมลายวรรณผู้เป็นภรรยาเดิมของชาละวันกับนางตะเภาทอง อีกทั้งกับนางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองผู้เป็นภรรยาเดิมที่เป็นมนุษย์ของไกรทองกับนางวิมาลา จึงทำให้เกิดปัญหาครอบครัวกับทั้งสองฝ่าย

3. การวิเคราะห์ผลสะท้อนทางสังคมของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทย

นิทานพื้นบ้านไทยซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เล่าขานสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลานานมาแล้ว สามารถเป็นกระจกส่องสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี การศึกษานิทานพื้นบ้านจึงเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมได้อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ เป็นจดหมายเหตุของสังคมในยุคสมัยที่นิทานถูกเล่าขานด้วยนิทานพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น ที่สอดแทรกความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนในยุคสมัยที่นิทานได้ถูกเล่าขึ้น

จากการศึกษาลักษณะของการแต่งงานข้ามมิติ ตลอดจนความสำเร็จ และความล้มเหลวในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทำให้มองเห็นผลสะท้อนทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ กล่าวคือ ประการแรก ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ชาติกำเนิด ตลอดจนสถานภาพทางสังคม ซึ่งคนที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันในด้านคุณลักษณะต่าง ๆ อาจแต่งงานข้ามมิติกันได้ นิทานพื้นบ้านไทยที่มีการแต่งงานข้ามมิติอาจดูเป็นเรื่องมหัศจรรย์เมื่อเทียบกับการแต่งงานในชีวิตจริง แต่การแต่งงานข้ามมิติก็เป็นมุมมองที่เป็นอุปสรรค ที่นิทานได้สอนเราในเรื่องของสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ที่มนุษย์จะต้องยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับความ

หลากหลายนั้นให้ได้ และในความหลากหลายของคนในสังคมนี้เอง ทำให้เห็นว่า สังคมมีทั้งกลุ่มที่มีอำนาจมาก และกลุ่มที่มีอำนาจน้อยหรือไร้อำนาจ นิทานพื้นบ้านไทยจึงสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มสังคมที่มีอำนาจน้อยมีความต้องการที่จะมีพลังอำนาจพิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากการรุกรานหรือข่มเหงของกลุ่มสังคมหรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าที่ทำให้กลุ่มสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่าได้รับความเดือดร้อนเพื่อบอกถึงความต้องการที่มนุษย์ไม่สามารถมีได้ในชีวิตปกติ จึงสะท้อนออกในเป็นนิทานพื้นบ้านไทย ที่บุตรหรือคู่แต่งงานข้ามมิติมีหรือได้รับพลังอำนาจพิเศษจากการแต่งงานข้ามมิติ

ผลสะท้อนทางสังคมประการที่สอง ทำให้เห็นว่าการปรากฏการณ์ของการแต่งงานข้ามมิติ ซึ่งเป็นอุปสรรคถึงการแต่งงานระหว่างคนที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคม แต่เป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่โบราณแล้ว ข้อมูลจากการศึกษานิทานพื้นบ้านไทยทั้งสี่ภาค พบว่าการแต่งงานข้ามมิติที่เกิดขึ้นนั้นอาจส่งผลให้เกิดทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาภาพได้ นิทานสอนให้คนในสังคมได้เรียนรู้ว่า การแต่งงานข้ามมิติจะประสบความสำเร็จในการบูรณาภาพได้ คู่แต่งงานต้องเกิดการพัฒนาในระดับจิตวิญญาณ ด้วยการมองข้ามรูปกายที่ห่อหุ้ม แต่ต้องมองเห็นเนื้อแท้ที่ซ่อนอยู่ในจิตใจ ซึ่งเป็นการยอมรับความแตกต่างที่เป็นความมั่นคงทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง ดังที่ Campbell and Moyers (2008) นักเทพปกรณัมคนสำคัญกล่าวไว้เกี่ยวกับการแต่งงานว่า “การสมรสที่แท้จริง คือ การสมรสที่เกิดจากการยอมรับอัตลักษณ์ของอีกฝ่ายหนึ่ง และการรวมเป็นหนึ่งเดียวกันทางกายเป็นเพียงคำสัตย์ปฏิญาณซึ่งยืนยันสิ่งนั้น มันไม่ได้เริ่มต้นในแบบที่กลับกัน คือ เริ่มจากความสนใจทางกายแล้วถึงมากลายเป็นเรื่องทางจิตวิญญาณ มันต้องเริ่มจากอิทธิพลแห่งความรักทางจิตวิญญาณ”

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาภาพของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยสามารถสรุปผลได้ว่า ลักษณะการแต่งงานข้ามมิติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมี 3 ลักษณะคือ มนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับสัตว์ มนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับอมมนุษย์ และมนุษย์แต่งงานข้ามมิติกับมนุษย์ที่มีกำเนิดประหลาด ในการ

แต่งงานข้ามมิติ อาจทำให้เกิดผลทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในการบูรณาภาพ โดยพบว่า ลักษณะที่เป็นความสำเร็จ คือ การมีบุตรที่ดี การสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนลักษณะที่เป็นความล้มเหลว คือ การไม่มีบุตร และไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ทั้งนี้ ผลสะท้อนทางสังคมของการแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยที่เด่นชัด คือ ทำให้เห็นถึงสังคมที่มีความหลากหลายที่คนในสังคมจะต้องอยู่ร่วมกันให้ได้อย่างเป็นปกติสุข ด้วยการยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับความหลากหลายนั้น

จากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ทำให้เห็นว่า การแต่งงานข้ามมิติในนิทานพื้นบ้านไทยเป็นเรื่องของความแตกต่างของเผ่าพันธุ์ ที่บางครั้งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และบางครั้งก็ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ กล่าวคือในการอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุขของความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์นั้น เป็นเรื่องของการยอมรับความแตกต่างซึ่ง “การยอมรับ” เป็นการรับรู้ถึงการมีอยู่ เป็นอยู่ของสิ่งนั้น ๆ บุคคลนั้น ๆ หรือสังคมนั้น ๆ เป็นการเข้าใจในลักษณะการดำรงอยู่ของสรรพชีวิต เพื่อให้เข้าใจคนอื่น ไม่ใช่ให้อยู่เหนือว่าคนอื่น เพราะความแตกต่าง คือ ความไม่เท่าเทียมทางสังคม และความเท่าเทียมทางสังคมก็คือการยอมรับในความแตกต่าง เป็นสิทธิของมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ที่สามารถจะอยู่บนโลกนี้ได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมที่เห็นชัดว่า สังคมมีความหลากหลายแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้แค่ต้องยอมรับความต่างนั้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชูศักดิ์ ภัทรกุลฉนิชย์ ได้กล่าวในบทความเรื่อง “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากหลอมรวมเป็นหนึ่งสู่ผสมผสานพันทาง” ที่กล่าวถึงว่า (Phenpinant, 2009) ปี 2001 องค์การยูเนสโก (UNESCO) แห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ที่เน้นชัดว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ตามที่ระบุไว้ชัดเจนในมาตราที่ 1 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มรดกร่วมกันของมนุษยชาติว่า “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับที่ความหลากหลายทางชีวภาพจำเป็นต่อธรรมชาติ ด้วยเหตุฉะนั้น ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ และควรได้รับการยอมรับตลอดจนการสนับสนุน อันจะยังประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต”

References

- Campbell, J. & Moyers, B. (2008). *The power of Myth* (B. Boonsong, Trans.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public.
- Hamilton, E. (2013). *Mythology: Timeless Tales of Gods and Heroes* (11th ed.). (N. Wawhong, Trans.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public.
- Methawitthayakun, S. (1989). *The Concept of Ritual*. Bangkok: Odian Store.
- Office of Royal Society of Thailand. (2013). *The Royal Institute Dictionary 2011*. Bangkok: Sriwattana Interprin.
- Phenpinant, K. (2009). *A variety of social culture in the humanities*. Bangkok: Viphasa Publisher.
- Siam Commercial Bank Foundation. (1999a). *The Encyclopedia Thai Cultural The Central*. Bangkok: Siam Commercial Bank Foundation.
- Siam Commercial Bank Foundation. (1999b). *The Encyclopedia Thai Cultural The North*. Bangkok: Siam Commercial Bank Foundation.
- Siam Commercial Bank Foundation. (1999c). *The Encyclopedia Thai Cultural The Northeast*. Bangkok: Siam Commercial Bank Foundation.
- Siam Commercial Bank Foundation. (1999d). *The Encyclopedia Thai Cultural The Southern*. Bangkok: Siam Commercial Bank Foundation.